

Tilgivelse og næstekærlighed i Bibelen

Teksten er lånt og bearbejdet fra Folkekirkens Skoletjeneste i Frederikssund

LÆRERTEKST TIL etikNOTAT, september 2013

Synd og skyld

Den bibelske forudsætning for at tale om tilgivelse grunder i synet på mennesket som gennemgribende syndigt. At mennesket således overhovedet trænger til Guds tilgivelse er begrundet i denne syndighed. Menneskets synd består ifølge Bibelen i menneskets ulydighed mod Gud. I

1. Mosebog skildres i mytens sprog, hvordan mennesket oprindeligt blev skabt i Guds billede. Ved at gøre oprør mod Gud falder mennesket imidlertid ud af det oprindelige tillidsfulde forhold mellem Gud og menneske og lever i stedet i selvoptagethed og egoisme og ikke i kærlighed til medmennesket. Herved kommer også ondskaben ind i verden. Dette anskueliggøres yderligere af fortællingen om Kain, der i jalousi myrder sin lillebroder Abel. (1. Mosebog 4)

Synd i Bibelen er ikke en betegnelse for særlige umoralske handlinger, men dækker over en tilstand eller en trang, der præger hele den menneskelige tilværelse, nemlig trangen til at bryde ud af fællesskabet med Gud og det andet menneske. Det er det forhold, som syndefaldsberetningen søger at indkredse.

Tilgivelse

Det er nu Bibelens og kristendommens grundpåstand, at på trods af menneskets trang til at bryde forholdet til Gud og medmennesket, tilgiver Gud mennesket. Gud tilgiver mennesket, fordi Gud er kærlighed (1 Johannesbrev 4,16) og elsker mennesket med uforbeholden kærlighed. Hos en af de gammeltestamentlige profeter, profeten Jeremias siges det sådan:

"Jeg tilgiver deres skyld og husker ikke længere på deres synd." Jeremias bog 31,34

Eller i 1. Johannesbrev:

"Deri består kærligheden: ikke i at vi har elsket Gud, men i at han har elsket os og sendt sin søn som et sonoffer for vore synder." 1 Johannesbrev 4,10

Når Gud tilgiver mennesket, ser han gennem fingre med menneskets selvskhed og egoisme. Derved sætter Gud mennesket i stand til at indgå i nye livs-fællesskaber, der ikke er bestemt af menneskets trang til sig selv.

Jesus af Nazareth

Centralt for den kristne forståelse af Guds tilgivelse er det, at Guds tilgivelse af mennesker finder sted i Jesus af Nazareth, i dennes ord og gerninger og til sidst død og opstandelse. Ifølge Det Nye Testamente hævdede Jesus således at have fuldmagt fra Gud til at forlade (tilgive) synder, hvilket bragte ham i konflikt med de jødiske religiøse autoriteter og i sidste ende medvirkede til hans henrettelse. Det er betegnende for evangeliernes fremstilling af Jesus, at han tilgav de mennesker, der følte sig plagede af skyld, ligesom han tog imod de mennesker, der af forskellige årsager var sat uden for samfundet. De mange helbredelser og dæmonuddrivelser Jesus foretog, kædes ligeledes sammen med synds-tilgivelse. Men Jesus tilgav også dem, der ikke umiddelbart anså sig selv for at være syndere eller have gjort noget forkert. Således tilgav han f.eks. sine bøddler, umiddelbart inden han døde (Lukasevangeliet 23,34).

At tilgive på den måde som Jesus gjorde og som han også opfordrede andre til, fremstod i mange af hans tilhøreres øjne som alt for radikalt, men det var netop vigtigt for Jesus at understrege, at Guds tilgivelse er ubetinget og derfor i grunden uretfærdig, det vil sige, at mennesker af Gud ikke får løn som forskyldt, men netop tilgives – kvit og frit.

De etiske konsekvenser af Guds tilgivelse

I kristendommen er tanken at Guds tilgivelse af mennesket sætter mennesket i stand til at indgå i nye livs-fællesskaber. Guds tilgivelse af mennesket betyder nemlig at mennesket fri-sættes til at leve et nyt liv, hvor gensidig kærlighed og overbærenhed er mulig.

Guds tilgivelse af mennesker følges derfor op af buddet til mennesker om selv at være tilgivende og barmhjertige. I Fadervor er bønnen om Guds tilgivelse knyttet direkte sammen med opfordringen eller buddet om selv at tilgive.

Vor Fader, du som er i himlene!

Helliget blive dit navn,

komme dit rige,

ske din vilje

som i himlen således også på jorden;

giv os i dag vort daglige brød,

og forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere,

og led os ikke ind i fristelse,

men fri os fra det onde.

For dit er Riget og magten og æren i evighed! Amen. Mattæusevangeliet 6,9-14

Sammenhængen mellem Guds tilgivelse og det selv at tilgive gentages flere steder i Det Nye Testamente. Tilgivelsen skal også omfatte fjender og man skal gengælde ondt med godt. Ifølge Det Nye Testamente kan der ikke sættes tal på, hvor meget man skal tilgive. Tilgivelsen er således uendelig og uden grænse.

Det står der også i Bibelen om tilgivelse:

Da kom Peter til ham og spurgte: »Herre, hvor mange gange skal jeg tilgive min broder, når han forsynder sig imod mig? Op til syv gange? Jesus svarede ham: »Jeg siger dig, ikke op til syv gange, men op til syvoghalvfjerds gange. Mattæusevangeliet 18,21-22

Tilgiv og I skal få tilgivelse. Lukasevangeliet 6,21

Tag jer i agt! Hvis din broder forsynder sig, så sæt ham i rette, og hvis han angrer, så tilgiv ham. Lukasevangeliet 17,3

Men Jesus sagde: »Fader, tilgiv dem, for de ved ikke, hvad de gør.« Lukasevangeliet 23,35

Bær over med hinanden og tilgiv hinanden, hvis den ene har noget at bebrejde den anden. Som Herren tilgav jer, skal I også gøre. Kolossenserbrevet 3,13

Bliv blot vrede, men synd ikke. Lad ikke solen gå ned over jeres vrede. Efeserbrevet 4,26

Tilgivelsen som grundvilkår

Samlet set kan man sige, at det bibelske syn på tilgivelse er, at tilgivelsen er et grundvilkår. Mennesket må være i stand til at tilgive, sådan som det er fordret af Gud, også selvom det betyder, at den enkelte nogle gange må opgive at få ret. Et menneskeligt fællesskab er betinget af, at der er (næste)kærlighed, overbærenhed og tilgivelse, og det gælder både i den store verden og i de enkelte mellemmenneskelige forhold.

Det bibelske eller kristne syn på tilgivelsens nødvendighed er også forståeligt ud fra rent menneskelige forhold. Man kan for eksempel argumentere for, at tilgivelsen er nødvendig for at bitterhed og had ikke føres videre fra generation til generation. I samfund, hvor ofre og

gerningsmænd skal leve sammen for eksempel efter en borgerkrig, er det også en praktisk nødvendighed, at tilgivelse finder sted, for at samfundet kan fungere. På det mere personlige plan kan man også tale om, at både den, der tilgiver, og den der bliver tilgivet, opnår en gevinst ved at tilgive eller af at blive tilgivet.

Over for den tilgivelse, der er begrundet i rent menneskelige forhold, vil den bibelske tale om tilgivelse imidlertid hævde, at tilgivelsen aldrig kan nøjes med en pragmatisk eller psykologisk begrundelse. Tilgivelsen er teologisk begrundet, det vil sige, at den er begrundet i Gud, nærmere betegnet i Guds tilgivelse af mennesket og Jesu radikale bud om næste - og fjendekærlighed.

Hvad skal der til for at tilgive?

Det giver god mening, at tale om tilgivelsen som et grundvilkår, som det der skal til, for at livet kan leves mellem mennesker. I den forstand virker buddet om tilgivelse og næstekærlighed som ganske indlysende fordringer. Men i grunden er det utroligt svært at tilgive. At tilgive er jo i virkeligheden at lade nåde gå for ret. Det vil sige at opgive det, som man oplever som sandt og retfærdigt. Hvad skal der så til, for at man kan tilgive? Et synspunkt er, at tilgivelse kun er mulig under den forudsætning, at kærligheden får os til at se, at det, der forener os, er vigtigere end det der adskiller os. Andre vil mene, at tilgivelsen er en pligt. Tilgivelsen kan derfor være en viljesakt og er dermed et valg man kan foretage. Under alle omstændigheder er det ud fra en bibelsk betragtning afgørende, at et menneske selv kan se sin egen skyld, for at kunne tilgive andre. Det er derfor man beder: forlad os vores skyld, for at vi også kan forlade andre deres skyld (Fadervor). Kan man ikke se sin egen skyld ender man let i fordømmelse af andre og tilgivelsen kan ikke finde sted (Lukasevangeliet 6,41).

Skal man sige undskyld?

Anger spiller normalt en vigtig rolle i forhold til det at tilgive, fordi gerningsmanden eller den skyldige her tager afstand fra det, han eller hun gjorde. Det må altså være en logisk forudsætning for tilgivelsen, at den skyldige siger undskyld og beder om tilgivelse. I mange bibelske sammenhænge er tilgivelsen også forudgået af en syndsbeendelse, det vil sige, at den der trænger til tilgivelse, erkender sin skyld og beder om forladelse. Grunden til, at undskyldningen og angeren skal finde sted, er, at tilgivelsen ellers let bliver en ensidig akt fra den tilgivende, hvis ikke der fra forbryderens side sker en fortrydelse af handlingen. Det er imidlertid også muligt at tale om tilgivelse, hvor der ikke findes anger. Det er netop det, der ligger i Jesu tilgivelse af sine bøddler: "Tilgiv dem, for de ved ikke hvad de gør." (Lukasevangeliet 3,34). Også buddet om at gøre godt mod sine forfølgere og elske sine fjender må betyde at tilgivelsen skal og kan finde sted uden forudgående anger fra den skyldiges side.

Hvad er det at tilgive?

Når man taler om tilgivelse, må man også spørge om, hvad det i grunden vil sige at tilgive? Betyder det, at skylden gøres ugjort, så man kan sige: Det er aldrig sket! Den er der ikke mere og har aldrig været der? Eller er tilgivelse at kunne leve med uretten - ikke at lukke øjnene for den, men at sige "Jeg ved, at du er skyldig; du ved det; men vi hører stadig sammen." Med andre ord: Fjerner tilgivelsen skylden og skaber en ny fremtid ubelastet af skyld eller synd, eller rækker tilgivelsen den skyldige hånden og genopretter således forholdet til ham eller hende på trods af skylden?

Er der grænser for menneskelig tilgivelse?

<http://www.dr.dk/P1/Eksistens/Udsendelser/2012/03/25212056.htm>

Kan der være en konsekvens, selv om man tilgiver?